

DE BRUG

een uitgave van de

DOCHTERS VAN O.L.V. VAN HET H.HART en de MISSIONARISSEN VAN HET H.HART

September 2021

Inhoudsopgave

Van de Redactie	1
MST in corona-tijd	2+3
Een Bruggetje, dat niet te ver lijkt te zijn	3
En daarna?	4
Notre Dame, Het Gebouw	5
Getuigen, bloedgetuigen, martelaars	5
Missie gaat met twee voeten	6+7
Goed voor je hart	7
Piet Meijers, een nieuw bekend gezicht	8
Eén beeld zegt meer dan 1000 woorden	8
Hoe heb ik de brug ervaren?	9
In Memoriam	9-12

VAN DE REDACTIE

Simon Ruiter

Met deze (voorlopig) laatste editie van De Brug eindigt een tijdperk en dat geeft een dubbel gevoel. Enerzijds omdat we beseffen hoe een lange traditie hier eindigt, anderzijds omdat we staan achter onze redenen om hier te stoppen. Die traditie ontstond vanuit een behoefte bij de congregaties om te communiceren met familie en vrienden van missionarissen. Die traditie begint al in 1883 met de Annalen van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Daarin stonden veel brieven van missionarissen, die hun ervaringen opschreven. In haar boek 'door de wereld bewogen' meldt Gabriëlle Dorren dat de Annalen in 1923 maar liefst 22.800 abonnees hadden. In 1963 hebben veel congregaties hun missieblad laten samengaan in het tijdschrift BIJEEN. De MSC heeft dat niet gedaan; zij wilden hun eigen identiteit bewaren. De Annalen kregen in 1964 een opvolger in het tijdschrift Rerum Ecclesiae. In 1968 werd dat 'De Brug'. De Brug werd altijd uitgegeven onder redactie van mensen binnen de congregaties. In

2010 veranderde dat in een gemengde redactie: twee mensen van binnen de Congregatie: Ben Verberne en zr Elisabeth (zr Elisabeth is later opgevolgd door zr Immaculata), en twee mensen van buiten de congregatie: Hilda van der Plaats en Gerard Noordermeer. Wij hebben al die jaren met plezier aan De Brug gewerkt. Vorig jaar bereikten we het moment om vast te stellen dat we niet meer het tijdschrift konden maken dat we voor ogen hadden: een balans tussen terugkijken, vooruitkijken en feitelijke nieuwsvoorziening. Bij snel verouderende en kleiner wordende gemeenschappen, valt niet zoveel ontwikkeling meer te melden. Maar ik had het over de voorlopig laatste editie. Elders in dit blad vindt u een artikel waarin vermeld wordt hoe de communicatie toch in stand gehouden wordt door een kleiner bruggetje. Namens de redactie dank ik u voor alle reacties die wij in de loop van de jaren van u mochten ontvangen.

Gerard Noordermeer

MST IN CORONA-TIJD

Een gesprek met Rob van der Zwan en Lydia Verhagen over de Corona-tijd

EN DAN IS DAAR INEENS DIE LOCKDOWN EN DAN?

In feite was het MST al eerder gesloten. Er waren door de overheid maatregelen afgekondigd, en we zagen in de huiskamer dat dit voor onze doelgroep niet werkte, en dat de maatregelen niet opgevolgd werden. Dus de boel was hier al eerder gesloten. En dat ging snel: 11 uur teamvergadering en vanaf drie uur was centrum dicht. Heel bijzonder: bij de taalschool bleef ineens een hele klas Chinezen weg, dat was voor ons als een soort kanarie in de kolenmijn. En dan was de vraag: wat nu? Je zit in eerste instantie digitaal te vergaderen over wat wel en niet kan, en na een week of twee waren we weer bezig een vorm te vinden. Er werd een eerste emailbericht rondgestuurd aan alle betrokkenen bij MST ('klop klop'), en zo'n mail is in de afgelopen tijd regelmatig verstuurd. We hebben voor het team mobieltjes aangeschaft zodat ze wat makkelijker contacten konden leggen. En we zijn binnen het centrum gaan kijken: hoeveel mensen mogen binnenkomen, wat is anderhalve meter? Er werd gezocht naar de mogelijkheden om digitaal les geven

MAAR DE DOELGROEP VAN HET MST IS GEEN GROEP DIE DIGITAAL IS INGESTELD?

Nou dat geldt voor een deel van de doelgroep. Een deel kun je makkelijk met digitale middelen en mail bereiken. Maar bij een ander deel gaat dat niet.

Je gaat dan soms de stad in, rondlopen, parken bezoeken om mensen te bereiken. En mensen, die je kent ga je ook thuis opzoeken. En soms kun je via de een de ander weer bereiken.

EN MERK JE OOK DAT DE MENSEN, DIE JE SPREEKT ONTREDDERD ZIJN?

Dat is deels het geval. Sommige mensen waren ook bang, en dan is het belangrijk dat je goede informatie inzet, in verschillende talen ook. We plakten ook informatie bij de poort. Je zag ook dat mensen, van wie je dacht dat ze het zwaar zouden hebben, heel goed met de situatie om wisten te gaan. Je hebt hier natuurlijk ook overlevers, mensen, die hun hele leven gewend zijn te moeten overleven, die altijd op de rand van risico leven.

ZIJN JULLIE OOK MENSEN KWIJTGERAAKT?

Ja er zijn ook wel mensen, die we niet in beeld hebben. Maar eigenlijk kun je pas over een paar maanden kijken of je mensen echt bent kwijtgeraakt als we weer een beetje terug gaan naar normaal. We hebben geprobeerd om zoveel mogelijk op allerlei manieren contact te houden met mensen, en helaas dat is niet bij iedereen gelukt. We zijn ook een paar mensen kwijtgeraakt, die bewust gestopt zijn als vrijwilliger bij het MST. Zo'n coronatijd is ook een periode van bezinning: voor mensen die al zolang bezig zijn geweest binnen het MST is dit een moment om ermee te stoppen. Maar ook mensen, die hun baan kwijt zijn en zeggen: kan ik bij jullie iets doen?

HOE WAS HET MET JULLIE EIGEN BEREIKBAARHEID?

Dat wisselde. In de eerste twee weken waren we niet bereikbaar. Toen was de poort dicht, en wij zaten allemaal thuis aan een telefoon en een computer. Maar al heel snel hebben we gezorgd dat we weer bereikbaar waren, dat de poort weer open was, dat er iemand was om de mensen te ontvangen. We hebben een ontvangstbalie aangelegd, looproutes ingericht. We zijn gaan werken met tenten: we hadden nog een paar partytenten liggen. Maar met één windvlaag waren de partytenten weg. Toen hebben we een grote tent kunnen aanschaffen, en die hebben we opgezet. Maar juist dit jaar viel er een groot pak sneeuw, en daar was de tent niet op berekend! (hij staat inmiddels weer). Met die tent ben je toch op een bepaalde manier open: mensen kunnen drie keer in de week langs komen om een kop koffie te drinken, en met name elkaar en ons te ontmoeten; mensen kunnen met hulpvragen komen die we weer kunnen doorzetten naar het spreekuur. We hebben een beweging moeten maken van laagdrempelig naar hoogdrempelig, en van flexibel ontvangen naar werken op afspraak.

EN HOE ZAT DAT MET DE TAALLESSEN?

Daar zijn toch wel wat groepen weggevallen. Digitale lessen veronderstellen dat je thuis een laptop/computer hebt om te kunnen werken. Daar kunnen we mensen gelukkig mee helpen. Maar het veronderstelt ook een zekere digitale vaardigheid, en niet alle leerlingen hebben dat, en zelfs niet alle docenten. Toch is het nog wel gelukt om een paar honderd leerlingen op les te houden. Vaak zo opgezet dat de helft van een groep hier les had, en de andere helft thuis de les volgde. En er is ook wel geïnvesteerd in fondswerving om te zorgen dat mensen middelen thuis hadden. De groepen die het minst digitaal vaardig waren kregen les in het gebouw

WAT ZIJN DE VERRASSINGEN VOOR JULLIE GEWEEST IN DIE PERIODE? HOOGTEPUNTEN, DIEPTEPUNTEN?

We zijn met Kerst en met Pasen bij iedereen aan de deur geweest met een attentie, maar met name om te laten zien: we zijn jullie niet vergeten. We kregen daar erg positieve reacties op, en ook de

mensen, die langs waren geweest hebben dat als erg positief ervaren.

En wat betreft het dieptepunt vertelt Lydia over de tent. Je krijgt het bericht dat de tent is ingestort door de grote hoeveelheid sneeuw, die erop gevallen is. Het was voor mij heel even de druppel: er zijn zoveel dingen die niet lekker lopen: een zoommeeting waar de techniek hapert, gesprekken over heel gecompliceerde zaken, die je eigenlijk niet digitaal kunt voeren, en dan ook nog een tent, die instort. Ik kan me heel vaak oppeppen, maar hier was het even genoeg. En dan zit je daar met elkaar, de stemming in mineur. En toen zijn we de tent maar gaan afbreken: de sneeuw er van af, de onderdelen uit elkaar halen. En dan ben je samen fysiek bezig, samen er weer het beste van maken, en dat gaf toch weer een goed gevoel. En nu staat hij weer.

EN HOE NU VERDER?

Je hoopt dat die dynamiek weer terug komt, die laagdrempelige ontmoetingsdynamiek, die in feite de ziel van het centrum is. Aan de andere kant geeft zo'n 'time out' periode ook wel een kans om je te bezinnen, en waar nodig bij

te sturen. Bijvoorbeeld het spreekuur: dat was altijd een inloopspreekuur. Nu gaat alles op afspraak. Hoe gaan we dat in de toekomst doen? We hebben natuurlijk een praktijk opgebouwd waarin je mensen voorrang geeft. En wat je merkt als alles dicht is: veel van de aantrekkingskracht van het MST is juist dat er mensen zijn, en dat het laagdrempelig is. Dat kun je niet organiseren, je kunt alleen de voorwaarden organiseren. Je merkt in de coronatijd hoe

cruciaal de werkvloer is voor bezoekers cursisten en medewerkers. Op die werkvloer lijkt het alsof alles improviserend gebeurt, maar we zijn in feite telkens aan het schakelen om de juiste voorwaarden te scheppen. Die ontmoetingsdynamiek weer mogelijk maken, dát is waar we voor gaan, en daar hebben we ontzettend veel zin in!

Gerard Noordermeer

EEN BRUGGETJE, DAT NIET TE VER LIJKT TE ZIJN

Dit is de laatste uitgave van De Brug, tot spijt van de redactie. Maar het kon niet anders, zoals elders in dit nummer al is aangegeven. De besturen van FDNSC en MSC zonnen op een andere manier waarop de gewaardeerde achterban op de hoogte kan worden gehouden van het wel en wee van de beide congregaties van de Nederlandse provincie. De besturen vonden de secretariaten bereid om een vervolg te maken op De Brug om toch belangstellenden op de hoogte te kunnen houden van de laatste berichten. Marjolein van de Sande (FDNSC) en Rosalie Euren (MSC) togen enthousiast aan het werk. Jammer is dat Rosalie met pensioen gaat in november, waarbij een hoop ervaring verdwijnt, maar haar opvolgster zal deze dankbare taak overnemen. Het zal een uitgave worden die minimaal twee maal per jaar aan u zal worden gezonden. Waarschijnlijk rond de Kerst en Paastijd. Hetzij per post, hetzij per e-mail. Op die manier hoeft u niets te missen.

ENQUÊTE

Maar hoeveel mensen zijn nog geïnteresseerd in deze berichten?

Om daar zicht op te krijgen zijn aan alle bekende adressen brieven gezonden met een antwoordformulier om te kijken hoeveel mensen deze nieuwe uitgave willen ontvangen en op welke manier. De enquête, vergezeld van een brief die door beide provinciaals zijn getekend, is in juli verzonden. Daardoor komt er hopelijk zicht op de lezersgroep. Inmiddels zijn er al veel reacties op de brief gekomen. Intussen zit de "nieuwe redactie" natuurlijk niet stil. Begin augustus heeft de eerste redactievergadering plaatsgevonden. In de redactie nemen, naast Rosalie en Marjolein en de opvolgster van Rosalie en tot onze grote vreugde Piet Meijers, lid van de Hart op Weg beweging plaats. Piet is een broer

van de helaas overleden Fons Meijers msc., die wij ons nog met veel warmte herinneren. Voor bijzonderheden verwijzen we u naar een apart gesprek met Piet Meijers. Ondergetekende zal zo mogelijk ondersteuning bieden.

PERSPECTIEF

Een mooi perspectief, hoewel dit alles op een veel eenvoudigere wijze zal worden gerealiseerd. Maar Marjolein heeft haar creativiteit al op het ontwerp losgelaten en is met twee leuke ontwerpen gekomen. Van die ontwerpen heeft de redactie van de huidige Brug kennis genomen en er adviezen op gegeven. Zo wordt het afscheid toch een beetje verzacht.

Mocht u intussen niet verstoken willen blijven van nieuws van onze congregaties dan verwijzen we graag naar de beide websites.

Mocht u ideeën hebben over de onderwerpen die in de nieuwe uitgave van De Brug kunnen komen, dan houdt de nieuwe redactie zich aanbevolen!

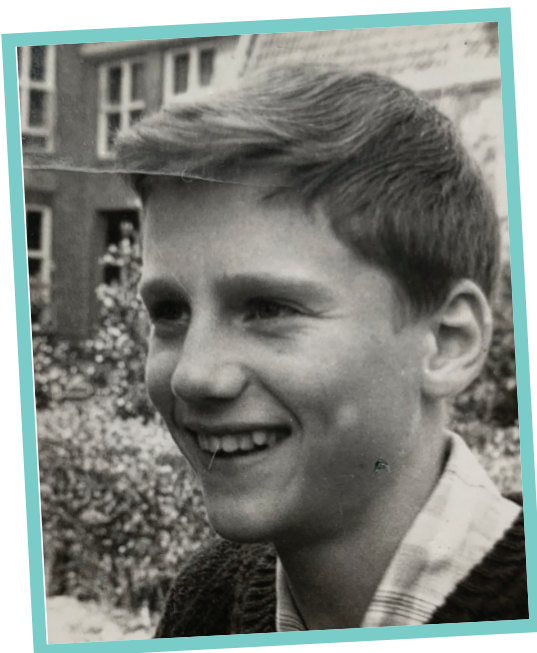
Hilda van der Plaats

En daarna?

In deze rubriek van de Brug vragen wij oud -MSC'ers en oud-FDNSC'ers te vertellen hoe het hun vergaan is, sinds ze zijn weggegaan bij MSC/FDNSC.

Cees Kaandorp (geboren 25-12-1946 in Castricum)

Ik ben gevraagd om in de laatste De Brug iets te vertellen over mijn MSC tijd. Die was heel kort , acht jaar. Ik heb wat langer over het Gymnasium gedaan in Driehuis. In 1959 ben ik daar heen gegaan vanuit Castricum omdat Paters van de MSC de mis deden bij de zusters van het Arme Kindje Jezus bv. Pater Ritchie en Pater Ligtvoet. Het was bovendien lekker dichtbij en mijn vader kon dinsdag om de week mijn was ophalen. Ik was de jongste jongen uit een gezin van twaalf en thuis studeren was wat moeilijk. In Driehuis ben ik gevormd op allerlei gebied, zingen , muziek , sport en natuurlijk geestelijk en maatschappelijk. Ik zeg ook tegen velen dat dit de mooiste tijd uit mijn jonge jaren was. In de 5e klas wist al dat ik gymleraar wilde worden maar ik mocht wel de school afmaken. Daarna duurde het 50 jaar voor ik weer met de MSC in aanraking kwam , nl. door Joop Rosenstein de gymleraar met wie ik altijd contact heb gehouden vanwege Basketball. Ik zou met hem Pater Gerrit Janssen bezoeken in Sittard .Hij voelde zich die dagen niet goed en ik ging dus alleen. Met Gerrit heb ik toen een gezellige dag gehad en hoorde ik het bestaan van De Brug. Via de reunie van het Ichtus College in

2013 kwam ik in contact met Peter van 't Hoff, Hans van Zundert , Henk Witte en Pater Kaandorp. Daarna hebben Peter en ik een reünie georganiseerd in Tilburg met 6 jaargenoten en een bezoek aan Notre Dame . Ben Verberne hadden we thuis opgezocht en meegenomen. In 2019 heb ik een grote reünie verzorgd in Driehuis met 16 man (en 1 dame) met bezoek aan de school , het Missiehuis, Beeckenstein en diner in IJmuiden .Hierover heeft Ben Verberne al in De Brug geschreven. In dec. 2019 was er nog een kleine reünie in Tilburg met bezoek aan Notre Dame en alle Paters en Broeders voor zover ze mobiel waren. Pater Janssen zong nog uit volle borst een Indonesisch lied. Bij het diner zongen wij na afloop lo vivat. Intussen hebben we meer namen van jaargenoten gevonden en het wordt tijd elkaar weer eens te zien. Het zal wel nostalgie en ouderdom zijn dat we terug denken aan vroeger. Maar voor mij was dat een hele mooie periode. Degene die ik niet meer zie ; het ga je goed.

Hartelijke groet,

Cees Kaandorp

NOTRE DAME, HET GEBOUW

Een gesprek met zr Lies Alkemade, provinciaal overste van de FDNSC over de verkoop van de Notre Dame

DE BEDOELING

Het is al langer bekend dat het gebouw Notre Dame verkocht moet worden, niet alleen omdat we als bestuur het beheer in de toekomst niet meer kunnen waarmaken, maar het wordt ook te groot voor ons, de gemeenschappen worden alleen maar kleiner; er staan delen leeg. En dat is niet meer verantwoord: er is woningnood in Tilburg. We moeten onze laatste levensfase heel goed borgen met elkaar: we hebben een goede woonplaats zowel in de zorg als buiten de zorg. We huren onze woonruimte terug van de toekomstige koper. We willen de kloosterbelevingstuin behouden, het kerkhof moet nog vele jaren intact blijven. En het KVH (Klooster Verzorgingshuis) wordt gehuurd door de Wever voor de verzorging van de mensen van onze congregaties en buitenstaanders. Dit staat allemaal beschreven in de voorwaarden voor de verkoop.

DE PROCEDURE

We hebben twee adviseurs die al heel lang bezig zijn met de verkoop van het huis. Zij hebben een 'bidbook' samengesteld, waarin staat welke ruimtes er zijn, welke

mogelijkheden er zijn, wat de wensen zijn van de zusters. Er waren twintig kopers. De adviseurs hebben er vijf uit geselecteerd. Die kopers hebben zich kunnen presenteren: waarom ze het willen kopen, wat ze met het huis gaan doen. Bij die presentaties waren - naast de adviseurs en het bestuur - ook alle kapittelleden aanwezig en een afvaardiging van de MSC. Uit deze vijf eventuele kopers hebben de kapittelleden er drie geselecteerd; daaruit moeten ze persoonlijk nog een keuze maken van wie ze de beste koper vinden en deze keuze kenbaar maken bij de adviseurs. Eind augustus moet de keuze duidelijk zijn, en als de koper is geselecteerd dan gaat de koper de plannen ontwikkelen en uitwerken. De prijs van de koop speelt zeker een rol, maar het is niet de hoogste prioriteit. De

bestemming van het huis is voor ons zeer belangrijk. Er is in Tilburg woningnood. Als er woningen gebouwd worden, is het ook belangrijk dat die beschikbaar komen voor mensen met een kleine beurs. In de overgangssituatie zullen ook andere groepen een woon- of ontmoetingsplek in het huis krijgen.

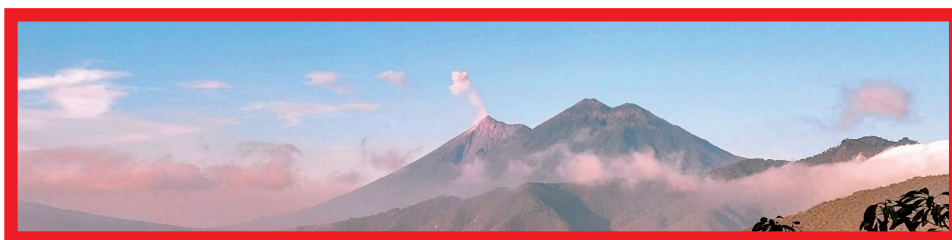
MONUMENT?

Het gebouw heeft geen monumentenstatus. Het reliëf aan de buitenkant in de Oloflaan is tot gemeentelijk monument verklaard, en moet dus op een of andere manier een plek krijgen in het geheel. Dat geldt ook voor het monogram boven de hoofdingang aan de Bredaseweg.

Gerard Noordermeer

GETUIGEN, BLOEDGETUIGEN, MARTELAARS

23 april jl. zijn drie MSC in Guatemala zalig verklaard, drie Spanjaarden, samen met zeven medechristenen, helpers, catechisten, waaronder een jongen van 12 jaar. Die drie paters heetten José María Gran Cerera, Faustino Villanueva en Juan Alonso Fernández. Zij hebben zich vanaf het begin in verafgelegen dorpen op de hoogvlakte ingezet voor de rechten en betere levensomstandigheden van de arme bevolking, veelal indianen, Maya's. Dat alles in het kader van hun pastorale taak. Op het stuk van politiek wisselden al een hele tijd liberale en conservatieve regimes elkaar af in Guatemala. De zoveelste militaire coup bracht steeds weer groepen aan de macht, 40 à 50 families, die macht, geld, invloed, controle op het grondbezit, vooral dat, onder elkaar verdeelden en zich beveiligden door terreur. De armoede van het gros van

de bevolking en de onderdrukking door grootgrondbezitters en militairen werden nog erger sinds de aardbeving van 1976. Landarbeiders, coöperatieven, vakbonden en gewapende groepen ontevreden en opstandelingen werden in groeiende mate het mikpunt van gluiperig en openlijk geweld, arrestaties, foltering en moord. Men was gebeten op de katholieke gemeenschappen die zich voor die armen inzetten en hen trachtten te beschermen. In de jaren rond 1980 bereikte dit schrikbewind het hoogtepunt, toen een

niets ontziend geweld losbarstte. Onze drie missionarissen onderkenden het gevaar, maar zetten hun werk voort, bleven getuigen van hun solidariteit met hun mensen, kwamen op voor hun rechten en bemoedigden hen. Hun keuze wortelde heel uitdrukkelijk in hun geloof en vertrouwen in de Goede Herder. In 1980 en 1981 werden zij met hun medewerkers thuis of onderweg lafhartig en genadeloos vermoord.

Jan Kaandorp

MISSIE GAAT MET TWEE VOETEN

Wie vanuit Tilburg richting Breda loopt, treft twee markante gebouwen aan, gelegen op gezichtsafstand van elkaar: het Missiehuis en het Witte Klooster. Samen staan deze twee voor één en dezelfde missie: een missie vanuit het hart, een hart voor mensen. Is het Witte Klooster de thuisbasis van de Dochters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart (FDNSC), het Missiehuis diende meer dan een eeuw als thuis van de Missionarissen van het Heilig Hart (MSC).

OPLEIDING

Beide congregaties kwamen tot bloei in de loop van de 20e eeuw, brachten hun missie tot uitvoer in Latijns-Amerika, Afrika en Azië en gaven haar door aan medezusters en –broeders ginds. Archieven rapporteren dat van de ruim 1500 jongens die zich in de loop der jaren meldden bij MSC, er uiteindelijk 1028 pater of broeder werden. Van hen werden ruim 700 als missionaris uitgezonden. Bij FDNSC traden er in Nederland totaal 850 zusters toe; 201 zusters werden uitgezonden naar de missie. Uiteraard waren er ook jonge vrouwen en mannen die na jaren van opleiding niet toetraden tot een van beide congregaties. Van hen, zo blijkt, heeft vrijwel verreweg de meerderheid een weg gevonden op terreinen, rechtstreeks gericht op mens en maatschappij, met name op het onderwijs, of in medische, verzorgende beroepen of ze waren actief in het pastoraat.

BRUGGEN BOUWEN

De missie van MSC en FDNSC is er altijd een geweest van bruggen bouwen tussen zeer verschillende groepen van mensen. Het is een missie die vensters opent naar andere culturen, zienswijzen, werelden. Per definitie immers overschrijdt missie geografische, religieuze, culturele, sociale en economische grenzen. Vandaag wordt

de afstand tussen culturen en religies steeds kleiner. Tegelijkertijd echter neemt de klemtoon op eigen identiteit toe en lijken verbindende krachten harder nodig dan ooit. Dat mensen te midden van alle verschillen op de eerste plaats broeders en zusters zijn van elkaar, is wezenlijk Goed Nieuws voor onze wereld. Ook al hebben kerken soms bijgedragen aan verdeeldheid, toch zijn we in staat groepen die ver van elkaar verwijderd zijn, samen te brengen onder één dak.

MISSIE, MET TWEE VOETEN DE WERELD IN

In het klassieke denken over missie wordt het met woorden getuigen van het Evangelie vaak 'de directe verkondiging' genoemd en de sociale actie of gemeenschapsopbouw 'de indirecte verkondiging'. Dat lijkt te duiden op een hiërarchie tussen beide, alsof de een hoger is dan de ander. Evangelisatie en het opbouwen van de gemeenschap zijn echter twee kanten van dezelfde zaak. Ze zijn, als het ware, de twee voeten waarmee missie de wereld intrekt. Sommigen zullen zich eerder tot de ene of de andere manier van verkondiging aangetrokken voelen, maar beide aspecten zijn wezenlijk voor missie. Beide congregaties hebben voorbij grenzen van allerlei soort het geloof verkondigd en gemeenschappen

opgebouwd. In vaak zeer moeilijke omstandigheden hebben wij menigmaal een essentiële impuls mogen geven tot gemeenschap en kerkzijn.

KLEINSCHALIGE 'ONDERNEMINGEN'

De wereldwijde zending heeft beide provincies soms in verschillende richtingen doen gaan: naar Azië (Papua Nieuw Guinea, Indonesië en de Filippijnen) of naar Latijns-Amerika (Brazilië). Toch zijn we in menig opzicht een kleinschalige 'onderneming' gebleven. Niet zelden waren we echt familie van elkaar: er waren jongens die in het voetspoor traden van een 'heerom' bij MSC of diverse missionarissen hadden een vader die niet had volhard in zijn seminariestudie. Of zusters hadden een broer bij MSC of er waren paters en broeders die een zus hadden bij FDNSC. Kortom, we zijn familie en families hebben hun eigen verhalen. In 2002 beschreven José Eijt en Suzanne Hautvast de geschiedenis van de zusters in 'Een missie in de marge'. Twee jaar later werd het MSC-verhaal vastgelegd door Gabriëlle Dorren in 'Door de wereld bewogen'. Beide publicaties zijn nog steeds de moeite van het lezen waard!

MISSIE IN NEDERLAND VOORTGEZET

Onze congregaties hadden geen brouwerij zoals de trappisten en al evenmin veel

scholen zoals de Fraters van Tilburg of de Zusters van Liefde. Vooral bij MSC ging indertijd vrijwel alle aandacht uit naar de missie ver weg. Tijdens en vooral na de oorlog kwam er echter meer menskracht vrij voor werk in Nederland. Het werk van zowel MSC als FDNSC nam hier toe in volume: Una Sancta werk voor geloofsbegeleiding, parochiepastoraat, gezinszorg, zorg voor voogdij-jeugd en maatschappelijk werk. Zoals ook bij andere congregaties, hadden rond het jaar 2000 de meeste Nederlandse missionarissen zich al teruggetrokken uit hun vroegere missiegebieden. Landeigen zusters, paters, broeders en leken namen het werk over, ze deden dat op hun eigen wijze en niet zonder trots zonden zij op hun beurt missionarissen uit naar Korea, naar Japan en Latijns-Amerika. Van de missionarissen (m/v) die terugkeerden naar Nederland vonden velen na een transitieperiode hun weg naar het basispastoraat of naar het Pastoraat onder slechthorenden, het Straatpastoraat, het RKK-KRO Mediapastoraat of het Pastoraat onder woonwagenbewoners, Sinti en Roma. Samen stonden de twee congregaties aan de wieg van wat nu is het 'MST – Mensen in beeld houden', dat uitgroeide

tot een vrijwilligerscentrum, gericht op kwetsbare mensen in de samenleving, zoals vluchtelingen, dak- en thuislozen, psychiatrische- en ex-psychiatrische patiënten.

PERSPECTIEF

Sinds vijftien jaar is de samenwerking tussen MSC en FDNSC ook zichtbaar door het bewonen van één klooster, Notre Dame. Rondom ons hebben zich geestverwanten gevormd: de Chevalier-

verbonden en de Hart-op-weg Beweging. Wij hopen dat bij veel mensen opnieuw het besef gaat groeien dat er ook in onze eigen samenleving een missionaire opdracht ligt: 'een democratisering van de missie'. Een missie die gevoed wordt door barmhartigheid en liefde, blijft immers altijd het hart van mensen raken. Gelovigen in welvarende delen van de wereld zijn niet louter 'zendende partij', net zo min als gelovigen in armere landen louter 'ontvangende partij' van missie zijn. Onze zending wordt gekenmerkt door wederkerigheid.

EEN WERELD DIE TOEKOMST HEEFT

Alleen dan immers, in wederkerigheid, zijn de wereldwijde broederschap en zusterschap mogelijk, waartoe het Evangelie ons roept: een missionaire kerk, die de deuren openzet en kijkt wat zij betekenen kan voor de wereld dichtbij en veraf. Dat doen wij in dialoog en samenwerking met andere geloofsgemeenschappen en met allen die zich willen inzetten voor een betere samenleving, voor een wereld die toekomst heeft.

Ben Verberne

GOED VOOR JE HART

Een plein in de stad. Bijna dagelijks fiets ik er langs of ik loop er overheen. Dan pas zie ik het: een rechthoekige buisconstructie, met canvas bespannen en daar overheen een circusachtig puntdak. Binnen hangen fotoreportages, gemaakt door jonge amateurfotografen, leerlingen van de stedelijke Grafische School, een mbo-opleiding voor vormgeving en communicatie. Ik loop er toevallig tegenaan en bekijk de foto's van Youri Berkhof, een eerstejaars. Bij de beelden staat een stukje tekst met de titel Ik wil naar opa toe en daaromheen negen foto's gegroepeerd onder het thema Eenzaamheid. 'Ik heb gekozen mijn oma te fotograferen, nadat ze recent had gezegd dat ze graag naar opa toe wilde.' Youri had zijn 92-jarige oma, die nog op zichzelf woonde, expres niet van tevoren gebeld, want 'dan zou ze weer zenuwachtig worden'. Ik was al een hele tijd niet meer bij mijn oma geweest. Het grappige vond ik dat haar kamer nog precies is zoals vroeger.' Youri besluit met: 'Verder vond

ik het heel bijzonder om te doen, omdat ik er eigenlijk helemaal niet bij nagedacht had, dat het ieder moment afgelopen kan zijn.' De combinatie van zijn schijnbaar luchtig gekozen woorden en de negen beelden daaromheen ontroerde me. De oude dame met stok en steunkousen, in een stoel met op de hoge rugleuning een gehaakt kleedje. De antieke kast met glazen deurtjes en het fraaie servies daarachter. De vitrage met de bruine overgordijnen, de tafel en de stoelen van geloofd massief eiken. Aan het plafond een koperen namaakpetroleumlamp en aan de wand een hangklok met gewichten. Links en rechts daarvan een zwart-wit foto van een kleutermeisje en een Delfts blauw bord van Herrezen Nederland. Zelf spreekt

Youri niet van een interieur, maar van 'opstellingen' en dat is wat ik zie. Alles lijkt hier opgesteld, stilgezet, onaangeraakt. Oma's leven is geleefd. Lang geleden is er een orde ingetreden die sindsdien niet meer is verstoord. Alleen de oude dame schuifelt geruisloos nog wat rond tussen de spullen, de oma die naar opa wil. Youri maakte ook een foto van oma op de rug gezien, terwijl ze de vitrage opzijschuift en naar buiten kijkt. Die foto is eenzamer dan alle andere. Iets in dat beeld grijpt me aan. Daar op straat gaat het leven verder, en binnen, achter de vitrage, staan haar spulletjes al opgesteld.

Ben Verberne

PIET MEIJERS, EEN NIEUW BEKEND GEZICHT

Piet kon, naar zijn zeggen, de "smekende blik" van Theo te Wierik niet weerstaan en besloot zijn medewerking te geven aan een nieuwe, vereenvoudigde uitgave van De Brug. Hij heeft daar veel ideeën over. Veel van die ideeën komen voort uit bewondering voor het werk van de beide congregaties. Hij heeft het over de resultaten, de voetafdrukken die zowel in Nederland als in de missiegebieden duidelijk aanwijsbaar zijn. Ook de stichtingen die als gevolg van initiatieven en medewerking van zusters, paters en broeders tot stand zijn gekomen. Te denken valt aan De Hart op Weg beweging, De Chevalierverbondenen, Papua Jeugd naar School, de medewerking aan Vraag en Aanbod Internationaal en het MST Mensen in

Beeld Houden om maar enkele te noemen. De resultaten van de congregaties in de missiegebieden zijn legio. Daar kan ook veel over verteld te worden. Hun spirit leeft voort, zowel in het buitenland als in Nederland, waar hun gedachtengoed velen geïnspireerd heeft.

VERHALEN

Een gesprek met Piet levert in eerste instantie stof genoeg op voor veel interessante verhalen. Zijn jeugd in Stein, sterk verweven met de jonge priesters die daar werden opgeleid. Zijn vader die zich inzette op veel terreinen, bijvoorbeeld het regelen van slaapplekken voor familie van studenten die tot priester gewijd werden. Er was een aparte band met MSC die erin resulteerde dat hij zelf ging studeren in Driehuis. Maar dat bleek toch niet zijn keuze te zijn. Wel de keuze van zijn broer Fons, die zijn sporen verdiend heeft binnen MSC.

TALENTEN

Piet is van oorsprong een technicus die veel kanten is opgegaan, van de financiële wereld tot o.a. specialist risico management. "Je kunt je talenten op verschillende manieren gebruiken" is zijn

motto. Het is terug te brengen tot de kreet "out of the box denken". Dat bleek ook toen hij op zijn 55ste naar Spanje vertrok met zijn vrouw. De reden was zijn gezondheid. Hij had een agressieve reuma die in het Spaanse klimaat veel beter uit te houden was. Dat weerhield hem niet om samen met zijn vrouw te gaan werken voor gestrande reizigers via een netwerk van de ANWB. Ook hierover kan Piet uren vertellen. Zoals die keer dat hij een pastoor belde om vier uur 's nachts voor de laatste sacramenten voor een stervende, die hij begeleidde. De pastoor droeg alle bevoegdheden over en Piet deed wat er gedaan moest worden.

TERUG

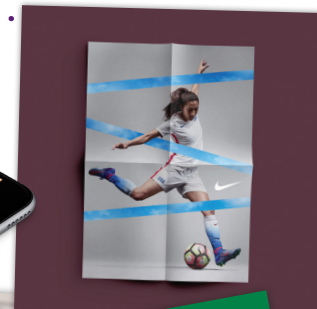
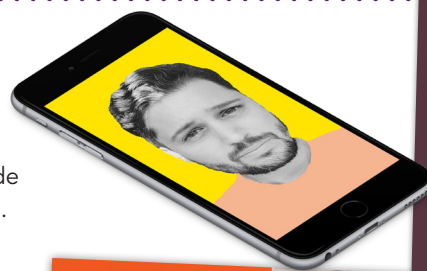
Toen hij in Spanje van een specialist hoorde dat er een goed middel op de markt was gekomen om zijn reuma te verlichten, is hij terug naar Nederland gekomen. Het middel werkt en nu zet hij zich in op diverse plaatsen, waaronder dus de Hart op Weg Beweging en de totstandkoming van de vereenvoudigde versie van De Brug. We zullen nog van hem horen.

Hilda van der Plaats

EÉN BEELD ZEGT MEER DAN 1000 WOORDEN

Beste lezer,

Wat een eer om een eigen pagina te mogen ontwerpen in deze aller laatste Brug, die ik voor jullie met veel plezier de afgelopen jaren heb mogen vormgeven. Ik herinner mij nog de eerste keer dat Gerard Noordermeer mij hiervoor benaderde. Ik was gelijk enthousiast misschien wel iets te enthousiast, herinner nog mijn eerste ontwerp voorstellen die ik destijds voorlegde... al snel werd ik teruggefloten. Ow neeeeeee dacht ik! Het was te druk, te creatief, de leesbaarheid van de teksten: waren te klein en te dun, foto's waren niet scherp, gebruik van diverse kleuren was lastig, allemaal verbeter punten die we in de loop der jaren ontzettend mooi hebben aangepast. Een mooie ontwikkeling al zeg ik het zelf. Het leuke aan het ontwerp-proces is dat het altijd een gepuzzel was om de pagina's mooi te vullen met de gegeven teksten

en beelden. Ik begon altijd eerst met de in memoriam pagina's, zo kon ik terug rekenen hoeveel ruimte ik over had om de overige pagina's te vullen. In de hoop dat er niet veel correcties zouden volgen voordat ik het naar de drukker mail. Zo zie

je maar dat er stiekem best veel bij komt kijken met het opzetten van een krantje. Via deze weg wil ik het iedereen bedanken voor de fijne samenwerking.

De creatieve groeten, Julien Arts

HOE HEB IK DE BRUG ERVAREN?

In 2000 trad ik als pastoraal werkende in dienst bij de Dochters van Onze Lieve Vrouw van Het Heilig Hart in het klooster Notre Dame in Tilburg. Er woonden toen 186 Zusters in Nederland van wie 128 in Notre Dame. In 2004 kwamen de MSC'ers in het klooster wonen. Waar zo veel mensen samenwonen en samenwerken is het fijn een blad te hebben dat voorziet in informatie over velerlei onderwerpen die ons allen aanspreken.

De Brug werd de eerste jaren uitgevoerd in zwart-wit, later in kleur. Het werd in al die jaren keer op keer buitengewoon mooi en overzichtelijk vormgegeven. Van meet af aan was De Brug voor mij een blad dat ik meteen wilde inzien, bij iedere nieuwe uitgave was ik benieuwd wat deze zou brengen. De inhoud vind ik informatief, persoonlijk, hartverwarmend en uitnodigend om te lezen. Graag noem ik enkele onderwerpen en rubrieken die mijn bijzondere belangstelling genoten:

- interviews met Zusters, MSC'ers, mensen die in het klooster werken;
- berichten uit de missiegebieden;
- artikelen in de serie 'Goed voor je hart';
- recente én oude foto's, waaronder 'Oude Kiekjes' (waarbij de vraag wordt gesteld: wie zijn het?);
- aandacht voor jubilea;
- in memoriams.

Kortom, een blad met inhoud dat mensen dichterbij je brengt, gebeurtenissen laat leven.

Dank aan alle mensen die zo lang ervoor

hebben gezorgd dat De Brug kon bestaan. Ik ga het zeker missen.

Wies van Assche

In Memoriam

Overleden familieleden bij de zusters:

- 27 november, dhr. Wim van Tilburg zwager van zuster Elisabeth Verschuren
- 8 december, mevr. Lies van Gompel-Schenning schoonzus van zuster Katrien van Gompel
- 22 december, dhr. A. Borst zwager van zuster Lies Alkemade
- 24 april, mevr. J. Verhoeven-Beekers schoonzus van zuster Praxedes Verhoeven

Overleden familieleden bij de MSC:

- 2 januari, mw Roos Smal-Commandeur zus van Piet Commandeur.
- 15 januari, dhr Willem van de Made broer van Jan van de Made.
- 10 maart, mw Tonny te Wierik-Schuurman, schoonzus van Gerrit en Theo te Wierik
- 8 april, mw Astrid van den Berghe schoonzus van Jan Jetse Bol
- 9 mei, mw Truus Cuijpers-Kisters schoonzus van Sjeng Cuijpers

Zuster

**Marina van Rooijen
(1930 — 2021)**

Zuster Marina werd op 5 mei 1930 geboren in Houten, als tweede kind in een groot gezin. Ze volgde het huishoud- onderwijs en behaalde enkele naaidiploma's, die haar later goed van pas zijn gekomen. Toen ze 21 jaar was trad ze in bij de Dochters van O.L.V. van het heilig Hart, waar ze op 25 augustus 1953 haar professie deed. Ze ging naar Venlo voor de opleiding ziekenverpleging. Daarna haalde ze ook de aantekeningen kraam- en wijkverpleging. Toen was ze klaar voor haar taak als wijkverpleegster, zo werkte ze in Overdinkel, Giesbeek en Waspik. In 1962 haalde ze haar rijbewijs, zodat ze voortaan met de auto rond ging bij haar patiënten. Haar wens om naar de missie te gaan werd vervuld in 1970; ze werd uitgezonden naar Merauke. Ze was er graag, maar helaas kon ze vanwege de politieke toestand, na de eerste periode niet meer terug. Ze zette haar werk in de wijk voort in Veldhoven en Hapert. Toen ze in 1990 met pensioen ging bood ze haar diensten aan bij de Minderbroeders Kapucijnen; ze deed daar tien jaar lang de slaapdienst en was een grote steun voor de broeders die zorg nodig

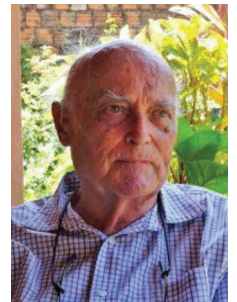

hadden bij ziekte en ouderdom. Ook daarna bleef ze betrokken bij hun wel en wee. In 2000 werd ze gevraagd om leidster te worden van Laetare en daarna nog een periode in de Ark. Ze vond dit een erg zware taak. Haar energie raakte op en ze mocht het wat rustiger aan doen. Ze leerde een prettige hobby: het maken van mooie kaarten met gekleurde linten van bloemboeketten, die de zusters bij haar brachten. Deze kaarten werden zeer gewaardeerd. Ze was ook graag in de tuin. In de kapel was ze trouw aanwezig en zat er graag op een rustig uurtje, tot het op het laatst niet meer ging en ze op haar kamer bleef waar ze alles via de TV kon volgen. Zuster Marina leefde altijd mee met haar familie en dit was wederzijds. Ze had een broer met zijn familie in Nieuw Zeeland, die ze een keer heeft mogen bezoeken. Enkele jaren geleden moest ze een hartoperatie ondergaan, daarna ging het langzaam bergaf met haar gezondheid. In januari van dit jaar verhuisde ze van de Ark naar Bethanië, waar ze meer zorg kreeg. Ze werd steeds zieker en de laatste dagen was ze erg onrustig en niet meer aanspreekbaar. In de morgen van 6 mei, daags na haar 91e verjaardag overleed ze. Ze is nu verlost van haar angst en pijn en mag haar Verrezen Heer ontmoeten. Rust in vrede, zuster Marina.

Pater

**Jan Helder
(1930 — 2021)**

Jan Helder werd op 14 augustus 1930 geboren in Maastricht. Al op jonge leeftijd was hij geraakt door de ellende van mensen die terugkwamen uit de concentratiekampen van de oorlog. Hij noemde ze 'levende' slachtoffers van de kampen. Hij studeerde om dokter te kunnen worden, maar koos ervoor om priester te worden. Door het contact met pater Henri Vermin msc kwam hij tot de keuze voor de MSC. Jan begon in 1951 op het noviciaat in Berg en Dal en zijn priesterwijding was in 1957 in Stein. Jan had als ideaal om zijn steentje bij te dragen aan een betere wereld, wilde iets doen wat de moeite waard was voor de lijdende medemens en wilde mensen helpen gelukkig te zijn. Waar dat zou zijn was niet belangrijk voor hem. Hij werd gevraagd naar Brazilië te gaan. In São Paulo stad begon hij zijn leven en werk als missionaris. Bijna 20 jaar heeft Jan zich in vele plaatsen in Zuid-Brazilië volledig voor de mensen ingezet. Begin jaren '80 vroeg een Braziliaanse MSC-bisschop of Jan in zijn bisdom in Noord-Brazilië wilde komen werken. Jan ging op zijn verzoek in en reed in vijf dagen zo'n 3000 km met zijn oude Volkswagen naar Alcântara, in de deelstaat

Maranhão. De bevolking bestaat daar voor het merendeel uit vroegere slaven uit Afrika. Zowel sociaal als wat de vorming van de mensen betreft ging hij in dezelfde lijn door als zijn voorganger. Samen met de leiders van een landbouworganisatie motiveerde Jan de landbouwers om voor hun rechten op te komen, toen de regering in 1981-1982 een deel van de grond van mensen in Alcântara in beslag wilde nemen vanwege de bouw van een lanceerbasis voor satellieten. De mensen kwamen in opstand en uiteindelijk is het, volgens Jan, tot een redelijk goede oplossing gekomen. In een nieuwe parochie kwam Jan, als leider van de pastorale basissamenleving, weer in het centrum van een ander conflict. Rijke mensen zonder grond, kochten buffels en lieten ze loslopen op de gronden van arme boeren, die daar veel schade door kregen. De arme boeren besloten de buffels te doden, waardoor verschillende boeren in de gevangenis belandden. Vanuit de basissamenleving werden de mensen gesteund met advies en een advocaat. Jan bezocht de mensen in de gevangenis. Het conflict werd uiteindelijk opgelost. In 2005, 75 jaar oud, trok Jan zich terug uit het basispastoraat. Zijn gehoor werd te slecht en hij kon vergaderingen niet meer volgen. Jan ging met emeritaat en vertrok naar Fortaleza, maar bleef nog actief in het ziekenhuis en in de eerste jaren als helper in de parochie. Op het eind van zijn leven woonde hij samen met onze paters uit Italië in de parochie São João Batista do Tauape in Fortaleza. Jan kwam sterk op voor de armen. Zijn laatste grote inspanning was de bouw van een kerkje in een achterstandswijk van Fortaleza. Daarvan mocht hij nog het resultaat zien en hij was ook aanwezig bij de inwijding ervan. Vanwege longproblemen kwam Jan in het ziekenhuis terecht. Vlak nadat hij terug was bij zijn Braziliaanse medebroeders overleed hij op 26 februari 2021 op 90-jarige leeftijd in Fortaleza. Zijn uitvaart was dezelfde dag op het kerkhof 'Parque da Paz' in Fortaleza.

**Pater
Kees Böhm
(1935 — 2021)**

Kees werd geboren op 5 november 1935 in Santpoort (N-H). Hij kwam uit een gezin van twee kinderen en had alleen nog een oudere zus.

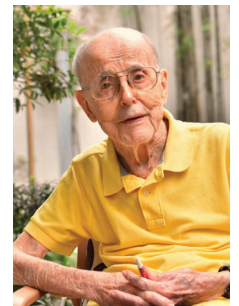
Toen zij enkele jaren geleden overleed stond het voor Kees al wel vast om tot zijn dood in Ambon te blijven. Daar was zijn leven als missionaris en kon hij nog veel goeds doen. Na zich tegen de avond -zoals gewoonlijk- wat opgefriest te hebben ging hij naar zijn werkkamer in het STPAK, de 'Hogeschool voor Katholiek Onderwijs' in de

plaats Poka/Rumahtiga aan de baai van Ambon. Hij wilde daar nog wat werken, maar viel flauw en werd pas na 30 minuten aangetroffen. Begeleid door een pater en een aantal fraters overleed hij onderweg naar het ziekenhuis Leimena op 20 augustus 2021.

In september 1948 ging Kees naar het Missiehuis van de MSC in Driehuis. Na de studie Theologie en Filosofie werd hij in Stein op 4 september 1960 tot priester gewijd. Na het pastorale jaar in Arnhem werd hij eerst leraar op ons Missiehuis in Tilburg (1962-1966) Op 4 december 1966 vertrekt Kees per vliegtuig richting Jakarta en vandaar verder naar Ambon. Hij begint als parochiepastoor van Waur, een flink dorp op Groot Kei dat bij de Kei-eilanden hoort in de Zuidoost Molukken. In juli 1967 wordt hij directeur van het kleinseminarie van het bisdom Amboina in Langgur op Klein Kei en daarnaast heeft hij dan ook de pastorale zorg voor Watraan, een dorp dichtbij Langgur. Kees verhuist in 1975 naar Ambon, de hoofdstad van de Molukken en is daar 5 jaar lang pastoor van de pas opgerichte parochie Maria Bintang Laut (Maria Sterre der Zee). In 1980 wordt hij voor een periode van 15 jaar rector van het kleinseminarie Yohanes Vianney in Saumlaki op de Tanimbar-eilanden. Daarnaast wacht hem ook nog de pastorale zorg voor een aantal dorpen in de buurt. In 1995 toch weer terug naar Ambon, maar nu als pastoor van de parochie Ahuru en als hoofd van het bisschoppelijk-pastorale centrum, de 'Puspaskup'. En vanaf 2008 is pater Kees pastoor in Poka/Rumahtiga en tegelijkertijd wordt hij benoemd als docent op de 'hogeschool voor katholiek onderwijs' (STPAK) van het bisdom. Al verhuist hij zelf op zijn oude dag naar het MSC-gemeenschap in de stad Ambon, hij blijft tot zijn overlijden nauw betrokken bij de opleiding van deze hogeschool. Hij gaf cursussen aan kerkbesturen, publiceerde uitgaven op liturgisch gebied. Hij publiceerde hij ook een uitgebreid etnografisch werk over de oude Tanimbarese cultuur van pater P. Drabbe, vertaald uit het Nederlands in het Indonesisch. Kees was ook een sociaal bevoegen iemand en zette zich volledig in bij de sociale projecten en zorgde ervoor dat hulp van elders ook op de juiste manier besteed zou worden. Zeker moet ook zijn betrokkenheid bij de grote godsdienstige onlusten in Ambon vermeld worden, onvermoeibaar was hij altijd voor iedereen bereikbaar, voelde culturele achtergronden goed aan en pleitte in een interview van 2003 (na de strubbelingen in Ambon) voor onderling begrip tussen moslims en christenen, In de laatste jaren kwamen er wel wat problemen met zijn gezondheid. Door een operatie werd een been wat korter dan het andere en om dat te compenseren kreeg hij een schoen met een dikke zool aangemeten. Hij kon zich moeilijker bewegen, maar werd wel liefdevol bijgestaan.

**Pater
Kees Swinkels
(1928 — 2021)**

Kees is geboren op 29 maart 1928 in Vught. Kees wil graag priester-missionaris worden en gaat daarvoor op 2 september 1940 naar de Apostolische School van de Missionarissen van het H. Hart in Tilburg. In 1947 vervolgt hij met het noviciaat en de studies theologie en filosofie en op 6 september 1953 wordt Kees priester gewijd. Hierop volgt er voor hem géén 'vijfde jaar' zoals gebruikelijk was, maar wordt hij als jong priester in 1954 ruim een jaar lang leraar op de apostolische school in Tilburg. Daarna vertrekt hij als jong missionaris op 15 november 1955 per boot vanuit Genua naar de Filipijnen. Het is een vervulling van zijn jongensdroom. Deze bootreis naar zijn toekomstig missiegebied duurt 6 weken. In de Filipijnen komt hij helemaal tot ontplooiing. Hij begint als assistent in San Jose, Nueva Ecija en daarna gaat hij naar Lupao. Zijn pastorale taak bestaat daar zoals in iedere parochie uit godsdienstonderwijs op scholen, de doop- en communievoorbereiding, biecht horen en mislezen. Na 4 jaar Nueva Ecija en een korte tijd als pastor in Lianera, wordt pater Kees overgeplaatst en nu als parochiepastoor van Lupao. Vandaar verhuist hij naar de hoofdstad Manilla, is verbonden aan de Chevalier School. Met pater Cor Lagerweij msc opent hij hier in Angeles, Pampanga het MSC-seminarie en Pater Kees wordt hiervan in 1960 de eerste rector. Na Lupao in 1961 helpt hij nog tijdelijk in Cuyapo en hij is in 1962 enkele maanden hulppastor in Guimba. Hierop aansluitend wordt hij pastoor van Talugtag en stadje gelegen in een arme streek op het eiland Luzon. Naast het Tagalog (Filipino) leert hij daar ook de streektaal, het Ilocano. In 1971, na zijn vakantie in Nederland maakt hij in Guimba deel uit van een nieuw gevormd 'pastoraal team' samen met pater Willem Mees en pater Henry de Heij. Er worden mensen uit de dorpen opgeleid en begeleid om in de kleinere locaties, de barrio's, leiding te kunnen geven en voor te gaan in de kerkdiensten. De nadruk komt nu te liggen op eigen verantwoordelijkheid, de z.g. "Basic Christian Communities (B.C.C.)". In 1977 worden dezen officieel aangesteld als leken voorgangers. Pater Kees was een prettige, meelevende medebroeder. Door zijn betrouwbaarheid, eenvoud en hartelijkheid wordt hij door iedereen zeer gewaardeerd en wint de harten van veel scholastieken die hem graag als hun geestelijke begeleider willen hebben. Dat geldt ook voor zusters en allen die zijn retraites volgen. Zijn kwetsbare gezondheid is echter altijd een punt van zorg geweest. Maar tot het einde toe bleef hij dienstbaar, enthousiast en zette door tot

het werkelijk niet meer verder kon. Hij was een man die er voortdurend naar streefde Gods Hart op aarde te zijn. Als hem gevraagd wordt welke pastorale houding hij belangrijk vindt, zegt hij dat voor hem de houding van geduld het meest behulpzaam is geweest d.w.z. geduld en begrip opbrengen voor anderen. Kees overleed op 19 maart 2021 in Manilla op de Filippijnen.

**Zuster
Williberta Staal
(1928 — 2020)**

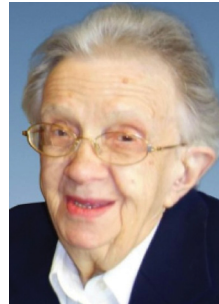
Zuster Williberta is geboren in Made op 18 januari 1928. Haar ouders hadden een boerderij. Als elfde kind in een gezin van 15 kinderen leerde ze al vroeg wat zorgen voor elkaar inhield. Ze wilde graag in de Gezinszorg werken, maar moeder wilde haar bijdrage in het gezin niet missen en zei haar dat er thuis genoeg gezinszorg te doen was. Ze bleef thuis om het gezin draaiende te helpen houden, maar langzaam groeide in haar het verlangen naar een ander leven, naar het leven in een religieuze gemeenschap. Ze kwam naar hier in 1950 en legde in 1952 haar professie af. De congregatie van de Dochters van onze Lieve Vrouw van het H. Hart was haar niet onbekend: haar tante, Zuster Huberta, een zus van haar moeder, was haar voorgedaan. Zuster Williberta was handig met naald en draad; ook behaalde ze een typediploma, en later kinderbescherming A en B. Zestien jaar werkte ze in het Kinderhuis 'Sint Jozef' in Veldhoven, waar ze vooral de zorg voor de kleintjes had. Voor kinderen zorgen dat was haar op het lijf geschreven. Ze deed dat graag en met heel haar inzet; ze was punctueel, dat gaf kinderen stabiliteit. Ze was trouw; jong en oud kon van haar op aan, dat werd gewaardeerd. Na Veldhoven ging ze naar Eindhoven waar ze twaalf jaar werkte in 'Saint Marie', een Instituut voor doofstomme kinderen. Zij had de zorg voor de grote jongens en daar kon ze goed mee overweg. In 1989 kwam ze voorgoed in Tilburg wonen. Niet om stil te zitten, vanuit het klooster werkte ze in het gezondheidszorgcentrum 'De Sprengk'. Ze gaf daar huishoudelijke ondersteuning. In de jaren daarna was ze betrokken bij de zorg voor dakloze vrouwen, ook daarmee was ze begaan. Na deze periode bleef ze in het moederhuis en had nog jaren lang de verantwoordelijkheid voor de huiswinkel. In 2005 verhuisde ze naar de zorgafdeling op Bethanië. Ze was aan rusten toe. Het leven in de gemeenschap vond ze niet gemakkelijk. Ze leefde meestal teruggetrokken in de stilte; gesprekken zwaaide ze af. Voor haar medezusters was dat soms moeilijk. Toch beleefde ze, wanneer ze

aanwezig was in de groep, nu en dan ook vrolijke momenten en binnenpretjes. In de kapel was ze trouw aanwezig, al was het op het laatst in de rolstoel, want lopen ging niet meer. Zuster Williberta was zeer begaan met het leed in de wereld, vooral met dat van kinderen. Daar dacht ze veel aan, ook in haar gebeden. Wanneer ze daarover sprak kreeg ze tranen in haar ogen en zei: "Komt het ooit goed, het leed is zo groot!". Gaandeweg namen haar krachten af. Het verlangen naar God werd steeds groter in haar. In alle rust is ze op tweede kerstdag van ons heengegaan.

**Zuster
Geziena Putman
(1919 — 2020)**

Zuster Geziena werd geboren in Gendringen op 11 december 1919. Na de huishoudschool hielp ze eerst haar moeder thuis en ging daarna in betrekking. Ze leerde onze Congregatie kennen door zuster Annie Meekers die uit dezelfde plaats kwam. Ze was 21 toen ze intrad; het was midden in de oorlog. Haar vader bracht haar naar Tilburg en ze voelde er zich al gauw thuis. Na haar professie op 2 februari 1943 ging ze naar Hansweert, waar toen het internaat was voor schipperskinderen. Prettige kinderen, volgens zuster Geziena, waar ze het goed mee kon vinden. Ze kreeg er de zorg voor het washuis en daar had ze de handen aan vol! In 1953 kwam de verschrikkelijke watersnood; internaat en klooster stonden onder water. Het water steeg snel. Via dakraampjes konden allen veilig gered worden. Zusters en kinderen vonden een plek in Sittard, in een leegstaand klooster. Twee jaar later ging zuster Geziena naar Tilburg, waar ze de zorg kreeg voor de pensiondames die hier in huis woonden. Ze poetste de kamers, schonk koffie en bracht de maaltijden rond. In 1961 verhuisde ze naar Hooglanderveen waar ze portierster werd en hielp in de huishouding. In de jaren '80 werd het aantal zusters in de gemeenschap daar steeds kleiner. Tenslotte bleven alleen zuster Geziena en zuster Adriana Marie nog over. Ze waren steeds te vinden in "St. Jozef" waar ze overal hielpen. Ze deden welfare werk met de bewoners, deden boodschappen voor de mensen en hadden de zorg voor de kapel. Ze waren onafscheidelijk. Ofschoon ze intussen al hoogbejaard waren, dachten ze niet aan stoppen! De mensen van Hooglanderveen wilden hen ook niet loslaten. Maar in 2014 werden beide zusters ziek en werd besloten om toch terug te gaan naar het Moederhuis. Zuster Adriana moest zelfs in een ambulance gebracht worden. Ze vonden hun plekje in de gemeenschap Bethanië. Zuster Adriana knapte weer op; zuster Geziena was

steeds zorgend in de buurt! Intussen is zuster Adriana overleden. Zuster Geziena ging rustig door; altijd was ze bezig met kaarten maken, heel mooi en heel secuur. Ook wandelde ze graag in de tuin. Ze was trouw aanwezig in de kapel en in de gemeenschap. Haar 100e verjaardag heeft ze nog heel mooi kunnen vieren, maar daarna ging het toch steeds minder. Op 5 december in de vroege morgen is de Heer haar komen halen.

**Zuster
Ine Marie Bennis
(1931 — 2021)**

Zuster Ine Marie werd geboren in Zwaag op 29 december 1931. Ze groeide op in een groot gezin. Als kind werd ze getroffen door polio en hield er een handicap aan haar been aan over. Haar moeder leerde haar er mee om te gaan zonder uitzonderingen. Dat heeft ze heel haar leven op een bijzondere manier gedaan. In Veldhoven, waar ze werkte bij de kinderen, leerde ze onze Congregatie kennen. In februari 1961 trad ze in en op 25 augustus 1963 deed ze haar professie. Ze studeerde aan het Katholiek Opleidingscentrum De Kopse Hof, een hogere sociaal pedagogische opleiding voor jeugdvorming. In 1969 ging ze naar Santpoort en werd er leidster van de gemeenschap. Ze werkte in 'Huize Rafaël' met de jeugd. In 1972 werd ze gekozen in het Provinciaal Bestuur en opnieuw in 1991. Namens het bestuur nam ze zitting in het bouwteam dat de opdracht had een nieuw verzorgingshuis te bouwen. Ze had een praktisch inzicht en de architect was blij met haar inbreng. Het werd een prachtige locatie, waar zuster Ine Marie zelf nog 16 jaar heeft mogen wonen. Vanaf 1977 was ze twaalf jaar in Sittard, ze studeerde theologie in Heerlen, waarmee ze volop aanwezig kon zijn in de Basiliek van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart, waar toen nog verschillende bedevaarten kwamen. In 1990 kreeg ze, samen met zuster Gertrude, een nieuwe opdracht in Zeewolde, een jonge parochie, waar een nieuwe kerkgemeenschap gevormd moest worden. In 1997 werd ze gekozen tot Provinciaal; beide zusters gingen terug naar Tilburg. Kees Mutsaers typeerde haar zo: "In mijn 40-jarige werkzame periode heb ik veel met Zuster Ine Marie mogen samenwerken. Wat mij altijd opviel was de belangstelling die ze toonde voor iedereen. Ze had een helder inzicht in de vele zakelijke aangelegenheden." Na zes jaar verhuisde ze, samen met zuster Gertrude en zuster Elly, naar Oloflaan no. 20, tot er in 2005 plaats was in het moederhuis. Zuster Ine Marie kreeg meteen een mooie kamer in het KVH, waar ze dankbaar kon genieten van de stilte en de rust, een goed boek en een legpuzzel. Ze bleef

haar medezusters nabij, ook als ze ziek waren. Ze hield ervan om te waken bij de stervende zusters. Intussen was ze mantelzorger voor de zusters in Emmaus. Ze genoot van de tuin waar ze vaak uren kon zitten bij Maria met een boek, een handwerkje of de rozenkrans. Ze bleef dan herhalen "wat hebben we toch een prachtige tuin!" Als er iemand van geprofiteerd heeft, dan is zij het wel. Met haar grote familie onderhield ze een goede band en met hen deelde ze lief en leed. Helaas werd ze in oktober 2020 getroffen door een herseninfarct. Het werden drie maanden van grote beproeving. Vanwege de corona crisis was het bezoek erg beperkt, de eenzaamheid viel haar erg zwaar. Ze miste de zusters, het klooster, de kapel. Wat was ze blij toen ze eindelijk weer naar huis mocht! Maar al gauw werd duidelijk dat ze op weg was naar het einde. Pater Ton Zwart en zuster Elly, die nog op vakantie was en haar al die tijd veel bezocht had, waren regelmatig bij haar. Op 16 januari 2021 is ze rustig ingeslapen. Ze mag nu voor altijd zijn in de liefde en vreugde van de Levende.

**Zuster
Norbertine Rijk
(1923 — 2020)**

Zuster Norbertine werd geboren in Kruiningen, Zeeland op 17 januari 1923. Ze trad in bij de Dochters op 26 juli 1944. Op 2 februari 1946 deed ze haar eerste professie. Daarna volgde ze in Tilburg de opleiding voor het diploma ziekenverpleging, dat ze in 1950 behaalde. Ook haalde ze nog haar aantekening Zwarte Kruis en de kraamaantekening. Ze werkte 4 jaar in ons ziekenhuis in Venlo. In 1964 werd ze benoemd voor de missie in Papua Nieuw Guinea waar ze ook in de verpleging kwam, in Vunapope, de hoofdstad. Na haar eerste verlof ging ze daarnaast ook lessen geven aan een middelbare school, in Port Moresby. Na haar vakantie in 1975 kreeg ze een heel andere taak: ze werd manager van het Liturgisch en Katechetisch Instituut in Goroka, in de Highlands. Ze was hier vijf jaar. Daarna werkte ze vier jaar in House of Prayer (een retraitecentrum) in de hoofdstad Port Moresby. Na nog een vakantie in Nederland ging ze naar Boroko om er een Katholiek Boekencentrum op te zetten en zo de mensen te stimuleren om meer te lezen. In 1990 was ze terug in Tilburg, waar ze hielp met vluchtelingenwerk. In 1995 is ze nog weer enkele jaren terug geweest naar Papua Nieuw Guinea, ze was gevraagd om ook in Vunapope een boekwinkel op te zetten. In 1997 kwam ze voorgoed terug naar Tilburg, maar nog niet direct om te rusten! Ze was chauffeur en reed vaak met zusters naar familie of

naar andere bestemmingen. Daarnaast maakte ze prachtige foto's, bij elke gelegenheid liep ze rond met haar camera en ook in de tuin schoot ze mooie plaatjes, ook nog toen ze er in haar scootmobiel rond reed. Ze maakte mooie kaarten en posters bij feesten en verjaardagen. Ze was altijd bereid haar talenten in te zetten voor haar medezusters. Ze was verschillende keren ernstig ziek, maar krabbelde er steeds weer bovenop. De Zeeuwse leus "Luctor et emergo" (ik worstel en kom boven), was op haar zeker van toepassing. Zuster Norbertine was graag 100 jaar geworden zoals haar moeder. Dat heeft echter niet zo mogen zijn. Ze stierf op 20 december 2020.

**Zuster
Castissima Neefjes
(1925 — 2020)**

Op Eerste Kerstdag 2020, tegen de avond, overleed Zuster Castissima. Juist twee maanden geleden was ze per ambulance naar Tilburg gekomen na een val waarbij ze haar heup brak. De revalidatie verliep voorspoedig en ze begon al wat te lopen. Maar toen sloeg het corona-virus toe en ze werd ziek, haar toestand ging snel achteruit. We wisten dat ze ons spoedig zou verlaten. Zuster Castissima werd geboren in Wervershoof op 5 april 1925 als derde van zes kinderen in een mooi katholiek gezin. Haar vader was tuinder en had een goedlopend bedrijf. Daarbij was hij zeer sociaal bewogen en had hart voor mensen die het minder hadden; hij leidde de Sint Vincentius Vereniging. Ook gaf hij leiding aan de bibliotheek, want hij vond dat lezen een stimulans was voor een goede ontwikkeling van de kinderen. Zijn voorbeeld moedigde ook zijn kinderen aan, om andere mensen te helpen. Zr Castissima dacht dat ze dat het beste zou kunnen doen als ze naar het klooster zou gaan. Ze was heel gelovig en had een grote devotie tot Maria. Zo kwam ze terecht bij onze Congregatie, waar Maria een belangrijke plaats inneemt. In januari 1946 trad ze in en op 25 augustus 1947 deed ze haar eerste professie. Ze mocht een opleiding volgen voor onderwijzeres; helaas werd haar studie verschillende keren onderbroken door perioden van ziekte. Ze slaagde in 1956 en kreeg een benoeming aan de meisjesschool in Waspik, waar ze drie jaar bleef. In die jaren slaagde ze nog voor Pedagogiek A en B, want ze kon goed studeren. In 1959 werd ze voor twee jaar benoemd in Overdinkel. Ze werd er hoofd van de school. Jongens- en meisjesschool werden samengevoegd en zuster Castissima werd directrice. Hier bleek haar talent om met kinderen om te gaan. Ze had aandacht voor ieder kind. Ze bleef twintig jaar in deze functie tot aan

haar pensioen. Ook had ze een goede band met het onderwijzend personeel. Omdat ze de band met de kinderen wilde behouden richtte ze een jeugdkoor op "Dynamique", dat tot nu toe bestaat en waarmee ze steeds een nauwe band heeft onderhouden. In die jaren is ze 12 jaar lid geweest van het Provinciaal Bestuur, wat betekende dat ze elke veertien dagen met de auto naar Tilburg moest om te vergaderen. Na haar pensioen bleef ze actief in de parochie; ze bezocht zieken en ouderen en had een gespreksgroepje met oud-leerlingen. Ze hield van iconen en heeft ze ook zelf gemaakt. Bij het afscheid van de school kreeg ze van een Syrisch-orthodoxe priester, een goede bekende, een mooie Maria icoon. De gemeenschap in Overdinkel werd steeds kleiner, Zuster Leokorda die er al vanaf 1970 woonde, bleef bij haar en maakte met haar zorgzame aanwezigheid het lange verblijf in Overdinkel mogelijk. Het eeuwfeest van onze zusters in 2019 is grandioos gevierd. Daar bleek hoe de hele gemeenschap met de zusters vertrouwd was en hoe ze gewaardeerd werden. Ofschoon er al plannen waren om naar Tilburg te komen, heeft de val een abrupt einde gemaakt aan hun aanwezigheid. Zuster Castissima zou Overdinkel niet meer terug zien. Maar de dankbare herinnering blijft. Ze stierf op eerste Kerstdag 2020.

Colofon

Redactie:

Zr. Immaculata van Wijngaarden
Ben Verberne msc
Hilda van der Plaats
Gerard Noordermeer

Correspondentie:

Redactie en Administratie de Brug
St Oloflaan 1, 5037 EP Tilburg,
tel 013-4633555

Email: secretariaatmsc@misacor.nl
Website MSC: www.misacor.nl
Website FDNCS: www.fdnsc.org
Giro: NL64INGB0003993425
t.n.v. Ned Prov Congr MSC

Lay-out: Julien Arts

Druk: DekoVerdivas BV, Tilburg